

ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA KRON 8⁻, ZA DIJAKE KRON 6⁻; POSAMEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10⁻, ZA DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13⁻

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA UREDNIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATOLIŠKA TISKARNA. ::: NAROČNINA, REKLAMACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 1. * 22. JULIJA 1915 * IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 47.

Turška strojna puška na Dardanelah proti sovražnim letalom.

Hrvatje s prvo ugrabljeno laško zastavo. ☉ Na laškem bojišču. ☉ Sestre Rdečega križa. ☉ Laške čete v Albaniji. ☉ Vojni kurat z ranjenci. ☉ Strelni jarek v snegu. ☉ Nemci v Dixmündnu. ☉ Ujetniški tabor. ☉ Ruski ujetniki.

Morje.

Skica. Spisal W. Korolenko, poslovenila Berta Vitek.
(Konec.)

Tisoč glasov, mešaje se v daljno zamolklo bobnenje — se je razlegalo iz dalje, odtam, kjer se je tema spajala z belimi, sikajočimi grebeni valov; zdelo se je, da izkušajo drug drugega vloviti in dohiteti. Kot bi se brezštevilna množica pošasti viharno prepirala o nečem. In ta prepir, čeravno nerazumljiv in zmeden, je vsled svoje divje sile, vsled nezavednega in groznega soglasja pretresal uho in srce. Kdo je brzdal, kdo je miril te divje moči, ki so se zbirale, razbijale in se krohotale?

In iz zmedenega, zamolklega kipenja se je razleglo globoko dolgo bobnenje, ki

Z vročim, hrepenečim pogledom sledi mož, sloneč ob zidu, umikajočemu se valu. Zdi se mu, kakor bi ga s svojim šumenjem vabil v svobodo, zdi se mu, da se razburkani glasovi prepirajo radi njega, da ga vabijo, dražijo in se mu rogajo.

Ko se tema spet strne, ko se valovje spet bliža v divjem navalu, se vnovič prihuli k zidu. S prestrašenim pogledom strmi v nepremično, strašno zidovje. Pečina se dviguje visoko iz morja in zdi se, kakor bi zasmehovaje gledala na nemir in burkanje pod nogami.

»Ostani tu!« — mu govori obzidje — »za menoj je mir in tišina — tam nemir in nevarnost!«

Topovi mole svoja žrela nad njim in groze nevidnemu sovražniku v nemem pričakovanju.

tleh je ležala slamnica, ob glavi je bil vrč z vodo...

Prestrašen je odskočil. Mirna luč v celici se mu je zdela bolj groze polna kot pa burkanje valov. Prej je bil osupnil, ta osuplost se je prelevila v občutek neizrečenega strahu, ki se je zrcalil na njegovem obrazu. Osupnil je bil, ker ni sam bil v celici in je ta bila prazna. Toda v tem hipu se je videl na starem prostoru: na slamnici je ležal človek s trudnim, smrtnobledim obrazom. Zdelo se je, da ne čuti rohnjenja valov ob kamenitem zidu. Njegova roka je ležala na prsih, na čelu so bile globoke brazde, ustnice so bile stisnjene, oči zaprte. Ni se ganil. Ali je bil to mir v spanju ali — smrti? Smrti?! — Mož je vsled neznanske groze skočil z okna in zatislil oči, da bi več ne videl samega sebe na ozki slamnici...

Vihar ga je spet objel, spet so nad njegovo glavo, nemo grozeč nekemu, molela mrzla žrela topov, in valovje je spet kipelo ter se ravno v tem hipu prihulilo nazaj k gladini, da naskoči iznova. In to kipenje se mu je zdelo ko prijazno vabeč prijateljski klic...

4.

Planil je k čolnu, ki je ležal v majhnem zalivu ter odpel verigo. Trdnjava je ostro segala v odprto morje, tam je vihar butal naravnost na breg. Za zidom je bilo morje mirno.

Begunec si je ogledal čoln: vse je bilo v redu. Jadro je ležalo v njem, vesla so bila vržena po dolgem v čolnu. Krmilo je nihalo v valovih in le pričakovalo večje roke.

In mož se je zazrl na temno morje...

Ni več omahoval, bil se je odločil; zdaj je računil in urejal.

Sledil je nov naval. Mož je skočil v čoln,

okrenil ga proti daljnim bregovom — razvil jadro in prijel za krmilo. Ko se je otok zamajal pred naskakujočimi valovi, je bilo vse pripravljeno. Voda se je spet razbila v močnem pljuskju v stotisoč kapljic, valovi so se dvignili in zažugali čoln, ki se je pomaknil naprej, stresel, postal za hip in nato naenkrat švignil kot pšica v temo. Jadro se je napelo in napihnilo, kakor brez življenja je obstal mož pri krmilu.

Preteklo je par hipov. Nezavedno se je ozrl, ne da bi količkaj mislil na vrnitev. Črna pošast je stala visoko nad morjem in se z neverjetno naglico izgubljala v temo.

Rdeča lučka ga je spominjala na tiho celico. Neovirana svetloba se je razlivala v bleščečem traku čez valove; in v nasprotju s tem dvojim bojem morja je vstala pred beguncem slika ječe, mir, osvetljene stene, nizki strop, slamnica na tleh in na njej nepremična, smrtno bleda postava... Obsla ga je zona, obrnil se je vstran. Strašna meja valov ob zidu, za katerim ga je pričakovalo kipeče sikanje razburkanega morja, je ležala prav

Hrvatje s prvo ugrabljeno laško zastavo, za katero je bila razpisana nagrada 10.000 K.

je rastlo, rastlo v noči, razlilo se čez morje, vedno močnejše, vedno strašnejše in bliže. Čuti se, kako se stresa otok, a bobnenje raste vedno bolj in se jasno razloči iz zmešnjave glasov in kipenja.

Človek se ne more iztrgati tej strašni noči, ki je polna glasov in pošastnih prizorov. Čaka in gleda, kako se cimijo iz teme črne sence, kako se dvigajo in padajo. In hipoma plane na breg neizmeren val, kakor ogromna žival z upognjenim in lesketajočim hrbtom.

Za trenutek izgine vse v vodi in rjoventju stotisočih glasov. Človek se tesno tišči k skali, v groznem hipu pozablja na vse, celo na svoje življenje.

Toda pošast, ki se je dvignila iz teme, je vladala samo par hipov, vse polila s svojim vodovjem, vse prehrumela z bobnenjem pri padcu nazaj v morje. A za trenutek je vstala ogromna sila vnovič...

Morje je planilo nazaj. Kipenje je umolknilo, bele glave valov se potaplajo in kamenje, ki se je odtrgalo od pečine, se kotlja med krohotom in ropotom v valove...

Strah pred pošastno, razdraženo močjo elementov je prestrašeno srce moža pretreslo.

»Ne!« si je mislil — »tako me vabi v tej strašni uri samo pogin — smrt je, ki plava nad morjem — in kliče po žrtvi.«

In dvignil se je, opotekaje se, stopil k celici in se zopet zazrl na širno, brezmejno morje. Valovi so se vnovič v močnem navalu bližali obrežju. Mož se je zavihтел na okno in si naglo ogledal celico.

3.

Luč je svetila kakor prej. Celica je bila razsvetljena v enakomerni luči brez življenja, ujetnik je videl vsak najmanjši kotiček. Iz za zidovja, izpod obokanega stropa je zrlo na moža mnogo dolgih let, a tišina, ki je vladala med njimi, se mu je zdela bolj strašna kot pa besneče kipenje oceana...

Gledal je skozi okno in strmел.

Zakaj? Vse je bilo na starem prostoru. Mračna celica, ki jo je nešteto krat prekoračil, nešteto krat v dolgih, dolgih dneh in daljših nočeh brez spanja. Na

pred njim. Toda to, kar je pustil za seboj, ta moreča tišina in ubijajoči mir, je bilo strašnejše kot pa razbijanje, morja. Tam ga je čakal boj s smrtjo za življenje, tam — mu je iz enakomerne rdečkaste svetlobe zrla v oči gotova smrt! ...

Čoln je dosegel s kljunom s peno prikritih valov. Krmar je mrzlo in odločno strmel predse. V tem trenutku se je zdelo, da je zrašččen s čolnom. Čutil je mrzli dih valov, ki so bili ob barko, gugal se je z zibajočim se kljunom, ki je prodiral v temno globočino — prsa so se mu širila vsled butanja vetra, ki je napihoval jadra. In ta stvar, ki je obstojala iz lesu in platna ter se zdela, da ima vsled prisotnosti človeka z vernim pogledom in trdno roko lastno dušo, je zadobila peruti in planila v odprto žrelo oceana.

Pogum velja! —

Krmilo je zaškripalo in stalo — kakor prikovano. V jadrniku je zapokalo; pripognil se je in se takoj spet vzravnaval. Čoln se je dvignil skoraj navpično na valove, kljun je zažvižgal in zarezal v vodovje, in kakor ptič je zaprhotalo jadro na grebenu valov.

Tu je čoln obstal. Zdelo se je, da se hoče mogočno, strašno vodovje ž njim poigrati in pokratkočasiti. Trpelo je samo majhen trenutek a v prsih moža so se vzbudili občutki — za eno celo dolgo življenje! In takoj nato je za njim zabobnelo, zrak se je stresel, pok se je razlegel čez morje, odmev močnega strela se je zlomil na brezštevilnih vrhovih morja... Žarno razsvetljeni valovi so se dvignili, se zablesteli v rdeči luči, ugasnili in se porazgubili v temi.

Čoln je butnil v globočino, dvignil se in se vzpel na mokri vrh va-

lov. Mož se je krčevito prijel in se spet ozrl. Otok in ječa sta bila izginila in samo blisk drugega strela iz topa se je slabo zasvetil v dalji. Zdelo se je, da zahteva od morja uropan plen.

Roka begunca je trdno držala za krmilo. Bilo mu je, kakor da se bo železo stopilo pod tem pritiskom. V njegovih prsih je vzplalo še nikdar občuteno veselje. Nezavedno je glasno zavpil na morje ...

Bil je sam — sam, kamor je oko doseglo, na neskončnem oceanu, v sili viharja in svoje lastne moči! Svojo usodo je imel v lastnih rokah — in ta roka ni trepetala, njegovo oko mu ne bo odpovedalo. Z vala na val; iz prepada v prepad... Kdo bi se mu zoperstavljal? ... Nihče, nihče! — — — — —

Nebo je bilo temno, morje se je srdilo in daleč naokoli ni bilo drugega kakor tema in zmagoslavno, nenasitno pljuskanje in butanja valov — — — — —

Drugega dne je solnce vzšlo na jasnem, brezoblačnem modrem nebu. Nevihta je bila utihnila, morje je ležalo mirno.

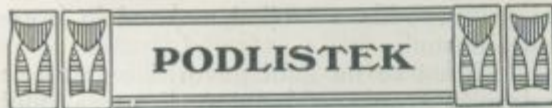
Ribič je stal na bregu in zamišljeno gledal na morje. Njegov čoln je bil izgubljen — a ni mislil na čoln. Gledal je na morje in mislil na nevihto in na — moža.

Kje je v tem hipu? Ali leži na dnu morja, ali blodi v daljavi, tam po gorah in se ozira nazaj na mračno zidovje?

Kjerkoli je, kamorkoli ga je zaneslo veličastno, mogočno morje — živel je! Mesto dolgoletnega mučnega hiranja, mu je ponudilo morje en sam trenutek polnega kipečega življenja in svobode.

Na laškem bojišču. Naši vojaki popravljajo ponoči razstreljene utrdbe.

Kresalo duhov.

Roman iz irskega življenja. Angleški napisal P. A. Sheehan. — Prevel Davorin Čiuha. (Dalje.)

— Strašni prstan je gorel pred njenimi očmi, da se je obrnila v stran:

»V imenu božjem, vzemite jo! Vzemite jo,« je rekla, »in glejte, da odidete! Takoj ko ste vstopili, sem čutila, da z Vami ni vse prav.«

Gospod Maxwell je sprejel poklon in dejal s prisiljeno veselostjo: »Lahko noč, fantje!« Napravil se je domov.

VIII. Pretrgana vez.

Ali so gospoda Maxwella v dublinski družbi kaj pogrešali? Prav čisto nič! Njegov prijatelj veleposestnik so bili odpotovali, in sicer vsak na svoje posestvo na

barje, na gore ali k morju, in so vse pozabili, kar se je nanašalo nanj. Nekolikokrat je v dublinskem klubu beseda nanesla na njegovo donkišotstvo in čudne ideje, omenili so jih s posmehom kakor izvrstno šalo, pa so zopet opustili.

Tudi v navadnem družabnem življenju, ki se vrši na plesih in izletih, na gladkih igriščih in na parketu, pri vojaški godbi in produkcijah znamenitih igralcev, niso omenili njegovega imena. Resnica je bila, da je tičalo v gospodu Maxwellu več ali manj samotorja in odločen upor proti lahkomišljenim nazorom o življenju. Udeleževal se je sicer družabnega življenja, toda samo raditega, ker je bil nekako molče prisiljen k temu. Storil je pa to nerad, pravzaprav, če bi bil smel povedati, z nekim občutkom sočutja in zaničevanja. V družbi se je dobro kretal, a ni nikdar spadal med družbo. To so vedeli dobro in brezbriznost so mu vračali z brezbriznostjo.

Samo v enem kraju so se ga spominjali, in sicer z ljubeznijo in z ogorčenjem. Stari major Willoughby je bil z gospodom Maxwellom v sorodstvu. A z očetom go-

spoda Maxwella ga je vezala še bolj tesna vez, vez zvestega prijateljstva iz časa, ko sta bila še mlada oficirja. Mož, ki sta v svoji mladosti skupaj jedla v kazini, ki ju je ukaz vojnega ministrstva ločil in ju spet združil, ki sta se ramo ob rami borila v Afganistanu, ležala skupaj na zasneženih poljanah v Himalaji in jezdila čez razorana irska polja, nista prestala drug brez drugega, njuno občevanje ni bilo uklenjeno v družabne običaje. Ko je umrl oče gospoda Maxwella in zapustil sina edinca kot dediča velikih posestev, je bila za majorja velika življenjska želja, da bi videl sina svojega starejšega prijatelja v srečnem zakonu z ljubljeno hčerko edinko gospodariti na skupnem posestvu. Bila sta natihem že zaročena in poroka se je samo raditega odlašala, ker dublinski zdravniki niso zaupali zdravju gospoda Maxwella. Gospod Maxwell že radi poštenosti ni silil, da bi prevzel dolžnosti, preden ni bil gotov, ali jih bo lahko izpolnjeval. Med tem časom je prišlo med njima do različnih nazorov, kar se je še bolj poostriilo, ko sta spoznala, da ne spadata skupaj. Ob jezeru Caragh se je

V bolnišnici.

Zbudi se in noče čuti. Lepe sanje... Kako je prišel v to sobo, ne ve. Njegove oči ga bolijo in se ne morejo privaditi poltemni bolniški sobici.

Prime se za čelo: kako je že bilo? — in tedaj čuti nekaj mehkega na svoji glavi; tipa: kaj je to? Prestrašen se dvigne. Tedaj zagleda ogledalo, ravno nasproti postelje; in ko se opazuje v njem dolgo, zelo dolgo, se spomni vsega počasi in pade nazaj z lahnim nasmehom: Nenaden napad na vas, on spredaj pred vsemi, sabljo visoko v pesti. In potem, nenaden udarec — kaj je bilo to? In rdeč svit pred očmi, v njem majhni plamenčki, sikajoči semintja, potem vedno temneje, tema...

Torej ranjen! Kje je neki? Hoče vedeti. Tam je vendar vrhica, da — pritisk na gumb — in morajo priti. A roka mu omahne — čemu bi zvonil? Potem pride kdo v beli obleki, in belih oblek ne more videti. Odvadil se jih je. Tam zunaj se je odvadil marsičesa, in tudi naučil se je mnogo. Na bojišču se nauči marsikaj. Tam, kjer sta si smrt in življenje tako blizu.

Glava boli. A notri čuti, da je jasno, vedno jasneje. Da, to je bilo pravo, takrat. Kako dolgo je že? Štiri leta. Življenje gre hitro naprej.

Glavo nastioni in se ozre v ogledalo: torej ranjen, po-bit! Življenje je res čudna igra; danes, in takrat?

Ogledalo — ne, to ni ogledalo! — To so srebrna vrata. — Vstane. Vse je tiho. Res! Srebrna vrata — in zad — v solnčnem svitu dolga, solnčna pokrajina.

To je vendar njegova domača dolina! Poleg sebe zasliši smeh — oh Pavla, vendar si tukaj, zlati otrok! Kako lepo, da si zopet moja. Pojdiva dalje,

Sestre Rdečega križa pri nakupovanju za ranjence.

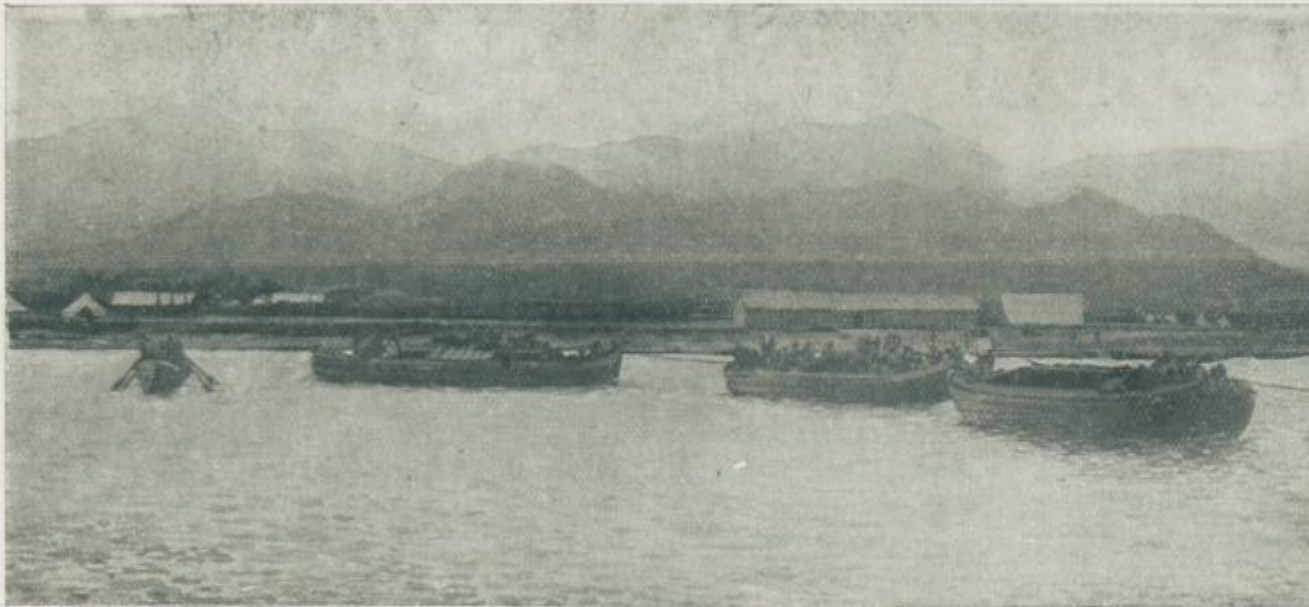
pojdiva! Do šumečega slapa pojdiva — kakor takrat. A danes je mnogo lepše, ali se ne zdi tudi tebi tako?

Ti si moja nevesta! Zakaj se vendar ne smeješ radosti, zlati otrok? Greva roko v roki, in glej, svet je lep, o, svet je lep. Zakaj se ne smeješ več? Pojdiva, pojdiva in zapojva...

Moj oče je strog mož, a vendar dober človek. Povedal mu bom, da si ti moja nevesta. Zakaj pa sedaj jokaš? Ne boj se, saj te imam rad.

Glej, kako cveto rožice, zunaj pod oknom. — In tu notri sediva midva, roko v roki. Veš, jaz imam strica, to je trd mož, a kaj naju to briga? Ne pustim te, ker ti si tako dobra.

Ostati moraš pri meni, slišiš? Ne odidi, prosim te! Kaj me brigajo tovariši?

Izkrcevanje laških čet v Albaniji.

to spoznanje potrdilo; niti po svojih željah, niti po svojem temperamentu nista bila sposobna za skupno življenje. Ločila sta se, ne da bi zaroko razdrila tudi formalno, a z molčecim sporazumom, da je vprašanje njunega zakona enkrat za vselej pokopano. Gospod Maxwell je sprejel ločitev tako ozkega razmerja z ravnodušnostjo, ki bi se lahko imenovala nenaravna; zaroko je smatral vedno kot nekaj umetno prisiljenega, kot pogodbo, ki je bila sklenjena samo, da so bili drugi zadovoljni.

Vrhutega so imele njegove misli, kakor smo videli, bolj vzvišen polet in pečal se je z idejami, ki se niso skladale s hrepenenjem po rodbinski sreči. Gospodični Willoughby ni bilo mnogo na tem, ko je razdrila zaroko z možem, čigar zdravje ni bilo, Bog ve, kako trdno, in čigar ljubezensko čustvo ni imelo izraza, ki ponavadi nagne žensko, da zaupa svojo usodo in svoje srce tuji roki. V osebi gospoda Ralpa Outrama se ji je prikazala nova, simpatična postava, ki je spadala v navadni svet. Njena dekliska domišljija se je napolnila s čarobnimi slikami indijskega življenja, s podo-

bami polnimi divje lepote, vzvišenosti in tudi umazanosti, predvsem pa so nanjo vplivale slike polne skrivnosti in zagonetja. Čisto naravno je torej prišlo, da je razdrila razmerje, ki bi ji moglo prinesiti samo razočaranje; vdala se je novemu, bolj naravnemu življenju. Njeno čustvo in njen razum sta ji pravila, da je za njeno srečo in njen mir boljše.

Četudi je gospodični Willoughby nov položaj ugajal, se čisto nič ni skladal z načrti njenega očeta. Najprej se ni mogel privaditi misli, da je konec sanj njegovega življenja, da so njegovi upi uničeni. Vajen je bil ukazovati in zahtevati pokorščino. Nepokorščina in upor sta mu bila nekaj nerazumljivega. Raditega je menil, da z isto pravico zahteva poslušnost od gospoda Maxwella, kakor jo je zahteval od hčere. Ko je uvidel, da so vsi njegovi upi zaman, se je razjezil nad obema.

»To je navadna budalost,« je dejal nekega jutra po viharnem nastopu, ki se je žalibog mnogokrat ponavljal. »Meni ne boš natvezla, da je šel radi take muhaste prismodarije. Bob je bil prepameten. Sama

si ga prepodila s svojimi muhami in brezmiselnostmi.«

»Meni se ne ljubi govoriti o tem,« je odvrnila z nekim hladnim mirom. »Zopet in zopet moram ponavljati, da med menoj in gospodom Maxwellom ni prišlo do spora in prepira. Podal se je, kakor pripovedujejo v blazno podjetje; če bi mu sledila, bi bilo nespametno in sramotno.«

»Jaz ne verujem besedice,« je dejal major. »To je samo govoričenje, ki ga je povzročil ta prokleti Indijec, da bi sam imel dobiček. Mabel, pazi se pred tem človekom! Jaz ga ne morem in o njem ne vemo nobene podrobnosti.«

»Razen, da je imenovan podkralju za pobočnika in za viteza Bathovega reda.«

»Kako? Kaj?« je odvrnil major. »Potemtakem je mogoče vendar nekaj. Toda vseeno, Maxwell mora nazaj. Ljubim stare prijatelje, stare knjige, staro vino. Daj mi takoj pero in papir! Poslal bom v 'Irish Times' oglas in če ne bi zadostovalo, potem ga dam policijskim potom zasledovati in pripeljati.«

Mabel je poslušno prinesla jeznemu

Neumnježi so, in zato se jim godi dobro. Njihove žene so ponosne — vprašaj me, na kaj. Bile so v francoskem penzionatu, in njihov oče je imel denar. Kaj hočeš več? Da, midva! Midva sva vendar srečna, ali ne čutiš tega? Srečna...

Ne hodi, prosim te pri najini ljubezni! Moj predstojnik je jezen; ali mu morem zameriti? Njegova hči je grda, zlobna in jezna, ker njene prijateljice so zaročene že vse... A kaj naju to briga? Gotovo je kje kak kosček zemlje, kjer bi bila srečna. Ti in jaz...

Kako se vse pogreza v noč! — Ali je moralo to biti? Moj zlati otrok, sedaj nosiš na prstu prstan drugega — kako je to mogoče? Glej tam morje in večne zvezde nad njim! Najina ljubezen mora biti vendar močnejša kot vse drugo. Smehljaj se, in sedaj odhajaš... Hodim ob širokem morju in te kličem. Iz dalje mi odgovarjaš, tiše, že pojemajoče. Kje si? Moj Bog, ali sem sam? Nobenega človeka, nobenega človeka. Prijatelj, kje si? Oče, tovariši — kje? Moj Bog, sam sem Zebe me...

Tu so vrata! Tu! Vsa jeklena. In vanje vtisnjene zlate črke besede, ki jo tako sovražim: Konvencija. In zdaj obljubljeni dežela: sreče, prostosti, ljubezni! Tu, obe pesti dvignem. Kakor kladiva! In padejo naj nate z vso močjo moje izdane ljubezni, da se razletiš v kosce, kakor steklo... tako! In tako! Tako...

Sestra je zaslišala hrup in vstopila. Moj Bog, kaj je to? Na preprogi pred razbitim ogledalom je ležal poročnik. Mrtev. Ko so ga polagali na posteljo, je sestra zapazila čudni nasmeh okoli njegovih lepih ust; spodnja ustnica je bila kljubovalno potisnjena naprej...

† Četovodja Anton Virant.

Doma je bil na Gomilskem, sredi lepe Savinjske doline. Bil je vesel, korajžen fant, znan daleč izven domače vasi, povsod priljubljen; menda ni imel neprijatelja med svojimi znanci. Bil je dober pevec in navdušen telovadec, več let član in nekaj časa tudi načelnik »Orla«. Svoje narodne zavesti tudi pri vojaki ni prikrival in večkrat je navdušeno pripovedoval, kako je v začetku vojske istočasno z državno zavestjo vzkopela tudi narodna in kako se je njegov na zunaj nemški polk iste dni v začudenje koroških meščanov kar naenkrat prelevil v pretežno slovenskega. Služil je namreč od leta 1912. ak-

tivno pri celovških domobrancih. Z njimi je šel kot korporal takoj ob izbruhu vojske na bojišče, bil ranjen septembra pri Grodeku v nožo in se zdravil v Brnu. V sredi januarja se je vrnil, povišan za četovodjo, v Karpate, kjer se je zadržal tako hrabro, da je bil 22. februarja odlikovan z veliko srebrno kolajno. A že komaj mesec nato, 23. marca, ga je doletela usoda. Pri napadu na neko rusko postojanko v zapadni Galiciji je bil zadet v glavo in bil takoj mrtev. Njegov kompanijski poveljnik mu je snel kolajno in jo poslal še krvavo nesrečnemu očetu, ki je izgubil v njem svojega sina-edinca. Kako priljubljen je bil ta tudi pri svojih predstojnikih, kaže pismo, ki ga je pisal ob tej priliki očetu pokojnikov stotnik, ki pravi, da je izgubil v padlem svojega najboljšega četovodjo in da je bil junak v najlepšem pomenu besede.

Iz Galicije. Vojni kurat spremlja kolono z ranjenci.

očetu pero in papir. Poldneva je porabil, da je sestavil oglas za »Irish Times«. Naj sledi nekoliko primerov, od katerih se mu noben ni zdel vreden tiska; kot prvi sestavek je bral hčeri:

»Pogreša se mlad gospod iz višjih stanov; trideset let star, kostanjevih las, oči — kakšne oči je imel Bob, Mabel?»

»Res ne vem,« je odgovorila. »Zapiši: svetlih oči; se lahko vse mogoče razume.«

»Torej svetlih oči, pet čevljev in deset palcev visok (lahko je tudi nekaj več). Poklicati se ga mora nenadoma 'Bob', in izdat se bo takoj. Kdor ga izsledí, naj to javi majorju Willoughby, prej pri I. gardnem dragonskem polku, Dalmeny, Dublin.«

»Tako,« je dejal major, ko je prebral. »To ga že izsledí.«

»Če bi bila na tvojem mestu, bi tega ne objavila.«

»Zakaj ne? Zakaj ne?»

»Ker se s tem osmešiš; v vsakem kazinu in klubu v Dublinu se ti bodo smejali.«

»Zakaj? Zakaj? Kaj, za vraga, sem dejal? Ali ni jasno in razločno.«

»Še prerezločno.«

Major je vrgel papir na ogenj. Tekom časa je s trudom in po mnogem premišljevanju sestavil sledeče:

»Če Robert Maxwell opusti svojo nes pametno namero in se vrne k prijateljem, mu bo vse odpuščeno in pozabljeno.«

Tudi to je po sličnem prizoru romalo v plamen.

Potem je napisal:

»Če bi kdo med kraljevsko irsko kavalerijo ali sploh kdo pri vojaštvu v grofijah Cork, Kerry ali Limerick vedel kaj natančnega o mladem gospodu, ki se preoblečen potepa po svetu, se naproša, naj to proti veliki nagradi javi majorju Willoughby, Dalmeny, Dublin.«

To je pisal po zajtrku. Major je prebral najmanj stokrat. Ko je prišla hči k čaju, ji je prečital.

»Boljše je že kot drugo,« je menila hladno, »a jaz mislim, da bi bilo bolj praktično, če naprosiš naznanilo na ekspedicijo pod naslovom »Major.«

»To bi bilo anonimno,« je odvrnil, »in jaz sovražim take stvari. Svojega imena se ne sramujem, Mabel.«

»Seveda ne,« je dejala in vrgla klobuk in janko na zofo, »a ravno sedaj bi rada ne videla, da me osmešiš.«

»Tebe osmešiti? Ravno sedaj?« je ponovil major.

»Da,« je rekla Mabel, ki je stala pred zrcalom in si popravljala lase. »Stvar bi povzročila veselost v družbi — in, no — gospod Outram bi tudi ne videl rad.«

»Gospod Outram?« je ogorčeno vzkliknil major. »Gospod Outram! Kdo, za zlodja, se briga, kaj gospod Outram rad vidi ali ne?»

»No, meni na primer, je zelo mari na tem,« je odvrnila hči ter mirno nalivala čaj. —

»Ti?« je vprašal major ves bled razburjenosti.

»Da,« je rekla. »Gospod Outram in jaz sva zaročena.«

Major je bil vsled tega nenadnega odkritja brez besede. Nemo je zrl v mrzli in ponosni obraz lastne hčere, skozi možgane mu je drvela kopa ostrih izrazov, in če bi ne počivalo na hčerinem obrazu nekaj izredno čudnega, bi jih bil tudi rabil. Mir,

Mafi in sedem bratov vojakov.

Janez Kozéj.

Franc Kozéj.

Marija Kozéj.

Miha Kozéj.

Jože Kozéj.

Marija Kozéj,

vdova iz Vodice št. 51

je poslala k vojakom vseh svojih sedem sinov. Janez, umrl pred vojno, je služil pri 27. pešpolku; France, črnovojnik, bivši vojak, vpoklican že od začetka; Miha je dragonec, sedaj v bojih v Karpatih; Jože pri artiljeriji v Karpatih; Matej pri lovskem bataljonu v bojih v Karpatih, že šest mesecev ni nobenega poročila o njem; Alojzij, prej pri artiljeriji, sedaj na severnem bojišču pri trenu; Anton, dragonec na severnem bojišču, že ranjen, potem ozdravljen in poslan nazaj na bojišče.

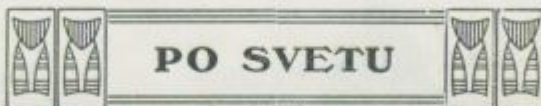
Matej Kozéj.

Alojzij Kozéj.

Anton Kozéj.

PO SVETU

Svetovna vojska.

Italijanom gre po pravici in z veseljem rečeno še zmerom slabo. Dasi na naše čete »silno dežuje« (tako naši hrabri borilci imenujejo streljanje, vsled laških

poročil o slabem vremenu), se Italijani tekom zadnjega tedna niso mnogo gibali. Bitka ob Soči jim je zmešala račune. Na primorski fronti so dali nekaj dni mir z napadi, vršili so se samo ljuti artiljerijski boji. Ker se tudi koroške obmejne utrdbe ne menijo mnogo za laške granate, je Lah najprej sunil na tirolski meji in bil odbit ob prelazu Kreuzberg. Naši strelci so mu iz najmanjše razdalje zadali velike izgube. Ko alpinisti niso nič opravili, je zopet začel s topovi. Po artiljerijskih bojih je ponovil napade pri Vermiljanu, Redpolju in ob Krnu, ravnotako brezuspešen je bil napad na Col di Lano. Tekom zadnjega tedna ima zabeležiti samo poraz nekaj lastnih polkov in nobenega uspeha. V »odrešenih« krajih se Italijani ne obnašajo kot rešitelji, pač pa mučijo in nadlegujejo svoje lastne rojake. V primorskem ljudstvu vlada nepopisno ogorčenje radi razdejanja Svete Gore in obstreljevanja Gorice.

Po dolgih pohodih in zmagovitem trudopolnem prodiranju je bilo našim četam treba nekoliko oddiha. Umaknile so se nazaj na ugodne višine severno od Krasnika. Ker je grozil premočen ruski sunek od Ljubljina, da obkoli naš klin v rusko bojno črto, je naša armada izravnala bojno

† Ivan Markelj,

čevljarški mojster v Ljubnem na Gorenjskem, rojen leta 1888., je bil poklican takoj pri prvi mobilizaciji in je služil pri 27. gorskem pešpolku ter se je bojeval na bojnem polju v Galiciji in tam 28. oktobra lanskega leta izdihnil svoje mlado življenje.

Doma zapušča še živo mater, brate in sestre, ki močno žalujejo za njim.

† Mihael Peklar,

rojen pri Sv. Juriju nad Hrastnikom. Bil je tih in varčen mladenič. Padel je častne smrti za dom in cesarja na severnem bojišču.

Četovodja Anton Virant
odlikovan s srebrno hrabr.
svetinjjo I. r., padel v Galiciji.Mihael Peklar,
padel na sev. bojišču.Ivan Markelj,
padel v Galiciji.Franc Jemc,
iz Trzina, umrl 1. junija v
Budimpešti, ranjen v Bukovini.

ki ga je kazala, mrzli, brezstrastni način, v katerem mu je naznanila svojo zaroko z možem, ki mu, kar je dobro vedela, ni bil naklonjen, vse to ga je stregnilo; zavedel se je, da gotovo podleže, če pride do prepira. Zdržal se je. Ženski se ni čutil kos. Za hip je stisnil skozi zobe:

»Prav dobro!«

Nato pa se je vzbudila stara ljubezen do Boba; predstavljal si ga je, kako zapuščen in brez doma tava skozi divje kraje, medtem, ko je sestrična brez sledu sočuvstvovanja in kesa svojo ljubezen naklonila popolnoma neznanemu človeku. Obšel ga je občutek globokega usmiljenja, da so mu solze stopile v oči:

»Bobu si torej dala slovo,« je slednjič dejal. »Ubogi Bob!«

»Oh, ne!« je odvrnila s čudno brezbriznostjo. »Bob Maxwell je mnogokrat še prejasno namignil, da želi, naj bi se zaroka razdrla.«

»Stvar izgleda zopet popolnoma drugačna,« je dejal major. »Kdaj je Bob pretrgal razmerje s teboj?«

»O tem ni bilo prišlo do besede, toda

po dogodkih zadnjega večera, ko sva bila v hotelu Caragh, sem vedela, da je njegova želja, da bi bilo med nama končano.«

»Toda rekel ni nikdar?«

»Ne, nikoli; a jaz nisem imela veselja čakati, da bi mi sramotno dal slovo. Vrh tega bi bila sedanja njegova brezmiselnost tako in tako razmerje razbila.«

»Jaz ne verujem besedice,« je vpil major v nenadni besnosti. »To je prokleta laž, ki si jo je izmislil ta Outram ali njemu enak zahrbtnjež, samo da te nahujska proti tvojemu strniču.«

»Tvojih ostrih besed nisem slišala in jih nočem razumeti, oče; toda težko je naravnost reči, da je samo izmišljena pripovedka, o čemer govore v vsakem kazinu in v vsakem klubu že mesec dni. Pač veš, da Maxwell ni bil nepošten značaj.«

»Ne, čisto gotovo ne! Na to bi prisegel. Bob Maxwell je bil poštenost sama.«

»Potem je pač svojo besedo, če jo je dal, tudi držal, četudi bi bila nepremišljena in bi se tikala česa prismojenega.«

»Gotovo! Na vsak način so ga morali speljati s svojim zbadanjem radi njegovega

poguma; imel je prejasen razum, da bi radi nespametnega podjetja zapustil svoj dom, svoj klub in — tebe, Mabel. Sicer,« je nadaljeval major, v vsej resnosti zagovarjaje svojega ljubljence, »bi bil Bob zadnji, ki bi s činom, ki mu ga ti lumpje pripisujejo, sebi, svoji rodbini in svojemu stanu delal nečast. Izobražen mož izgublja lahko pri kartah ali pri dirkah — lahko enkrat »dostojno« zaide v rožice ali se odtegne eksekutorju in ostane pri tem še vedno poštenjak; toda iti med te roparje, morilce in lumpe, ki ga ustrelje kot psa, če izvedo, da je veleposestnik — ne, — ne, — Bob Maxwell, le veruj mi, Bob Maxwell se ni izpozabil tako daleč!«

In major je sopesel in hropel, ko se je trudil, da pride po taki plohi besed zopet do sapa.

Hči je molčala. Major je zagrabil zadnji oglas, ki ga je določil za časopise, ter ga vrgel na ogenj. Njegov veliki pes Rollo, ki je spal na preprogi pri kamini, se je dvignil, stopil k njemu in mu položil svojo veliko glavo na kolena. (Dalje.)

črto. Napad na te postojanke je bil brezuspešen, tudi napad pri Osovjecu so nemške čete odbile, pri Krasnoslavu so se razvili za Ruse neugodni boji, ob Buğu so naše čete vzele pri Dorevlanjiju rusko opirališče, Nemci so naskočili pri Lipnici sovražne postojanke; ravnotako so dosegli nekaj uspehov jugozahodno od Mlave.

Na francozkem bojišču trajajo krvavi boji dalje. Nemška ofenziva ima dosedaj nekaj uspehov. Zavzeli so del angleške postojanke pri Ypernu, za pokopališče pri Souchezu so se končali boji z nemško zmagjo. Na vrsto je istotam spet prišel boj za sladkorno tvornico, kjer so Francozi brezuspešno napadali z ročnimi granatami. Zavzeli so izgubljeno postojanko pri Combresu, razrušili sovražno pri Amerzweilerju.

Lep uspeh imajo Nemci v Argonih. Vzeli so pri Vienne le Chateau kos francoske črte in pri Boureuillesu višino La Fille Morte, ujeli okoli 4000 mož, zaplenili več topov, strojnih pušk in vojnega

60% vojakov težko na sluhu, večina ima ušesno mrešo počeno ali vneto. Dosti vojakov je dobilo živčne, pljučne in vratne bolezni. Res je ta strašna vojska izkušnja za živce. Neki častnik pravi: »Kdo si more predstavljati grozo, katero opisujejo kratke besede vojnega poročila: ‚Vršili so se samo boji s topovi?‘«

Kaj so živčne težave infanterijskega boja, kaj je napad na utrjene postojanke napram mučnemu, vse živce raztrgajočem pokanju štiriindvajseturnega boja s topovi? — Začne se s pozdravom iz štirih topov in preide

v peklenko godbo. Sikajoče žvižgajo po zraku granate poljskih topov, šumno brenče izstrelki havbic in grmeče buče železne mase iz žrel možnarjev proti sovražniku, ki nam vrača z enakimi pošiljkami. Podnevu je vtis uničujoč. Vse gre nekam skozi uho in pada na možgane kakor velikansko kladivo. Bežal bi, da bi ne slišal. Zaklical bi božji dekli morilki: »Stoj! — Stoj vsaj par minut!« — ali smrt neusmiljeno mori in nničuje. — Ponoči je vtis peklenki. Vse naokrog ognjena žrela cevi in goreče metle razpokajočih izstrelkov. Na temnem se svetijo druga za drugo svetle točke — višek ognjene poti. To tuli in poka, to sika, žvižga, se podira, prasketa, grmi, buči. Vsi ti glasovi se združijo v dušo uničujoč glas. Tako se godi uro za uro, otopeli možgani niso več zmožni nobene predstave. In nakrat preneha peklenki ropot... Toda prvi hipi miru so strašni... Po ušesu grmi še in

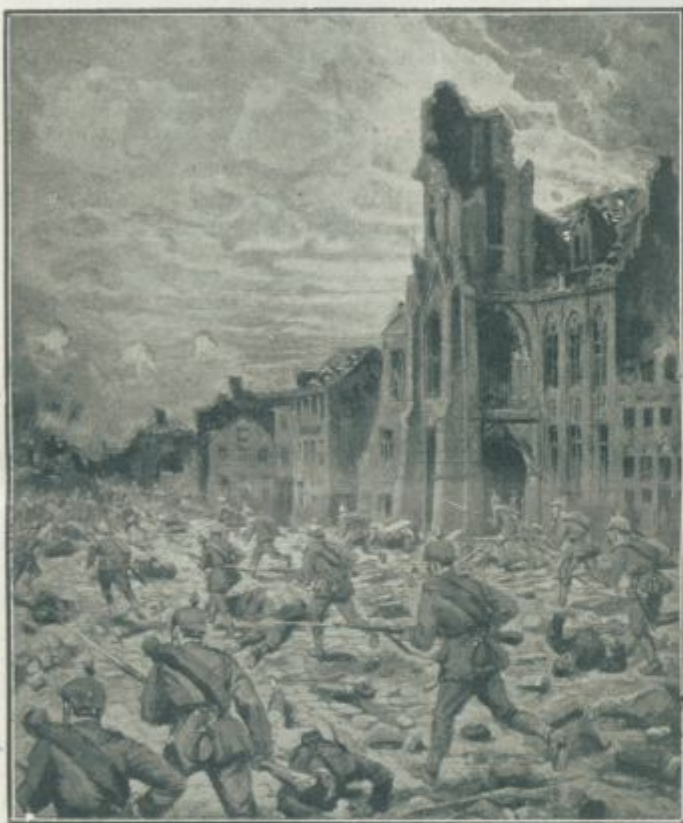
možgani ne morejo doumeti. Le počasi se vrača normalno mišljenje. — Tako je, če stojiš poleg kraja, kjer se vrši topovski boj, kdor pa stoji na obstreljenem mestu, čuti poleg živčnega pretresa tudi grozo neodoljive nevarnosti. V infanterijskem boju stojim sovražniku z enakim orožjem nasproti, mu gledam pri napadu v oči, pri topovskem boju pa sem prepuščen besnosti slepega slučaja. Kadar udari granata za menoj — pred menoj — tedaj čutim z nedoumnim čutom tajne groze, da trešči prihodnja v mene. Groza v naravi, v živih in mrtvih ljudeh — a poročilo pravi: ‚Samo boji s topovi!‘

Nekateri se privadijo ropotu, drugi se ne morejo. Mnogo ljudi dela v dežju granat, kakor bi ne bilo ničesar, mnogo vojakov mora že prve tedne od baterije, ker se jim zdi, da jim trže top živce. So pa zopet vojaki, katere prevzame čudno veselje, kadar raja med njimi peklo gromenja in ognja. Neki ranjenec, ki so ga pripeljali

Strelni jarek v julijskem snegu na tirolskih gorah.

srečno iz strašnega ognja, je skočil iz voza in klical: »Moram nazaj, moram! Granate me kličejo!« — Tekel je nazaj v goreče mesto. Nihče ga ni videl več. Je tudi čuden blazen užitek gledati, kako se razletavajo granate nad vojaškimi četami, kako razmečejo prst, kako se izpreminjajo in izginjajo pod njihovim udarcem hiše in ulice, kako žanje smrt. Ne moreš se iztrgati iz nevarnega mesta, ako tudi si sicer največji plašljivec, lakomen groze si prikovan v ognju, prevzela te je peklenka lepota razdejanja. Marsikdo se vozi v avtomobilu v ognjeno črto. Dež granat deluje na živce teh ljudi kakor morfij na morfiniste. Več ko slišijo, več bi radi slišali, hodijo in vozijo se med razburkanimi zidovi zadetih hiš. Tudi dečki in žene. Marsikaterega dečka in ženo je ubila bomba ali granata, ker jih je gnalo naravnost v nevarnost.

Nemški pohod v Dixmünden.

materijala. Sestrelili so angleško letalo pri Frezenbergu.

Boji v Dardanelah trajajo vedno na istem mestu, izkrcane čete nimajo do sedaj še nobenega uspeha.

Ob razletavanju granat.

Angleški listi javljajo, da je oslepelo več vojakov, ko so stali, že utrujeni vsled velikih naporov, v neposredni bližini eksplozij. Oslepeli so, ne da bi bili ranjeni pretreslo jim je samo možgane. Zavesti niso izgubili popolnoma, omamljeni so tavalili k sanitejcu. Navadno izgube tudi sluh in vonj, okus. Oči drže krčevito zaprte; ko jih prisiliš, da jih odpro, tečejo solze kar same od sebe. Ko preteče kakih 14 dni, odpirajo polagoma oči in razločujejo že svetlo od temnega, normalno stanje pa se obrača le polagoma. Najtežje se pozdravi desno oko, ki se rabi pri streljanju. Bolniku se zdi, kakor bi stal v oblaku modričastega dima. Zdravniki menijo, da nastane ta slepota vsled zmotene dušne zavesti. — V belgijski vojski je obolelo

Ujetniški tabor: Francozki ujetniki lupijo krompir in kuhajo za svoje rojake.

Ujetniki iz zadnjih bojev v Galiciji.

Zgodovina puške.

Kanonik Iv. Sušnik.
(Dalje.)

Misel, po več nabojev naenkrat vkladati v puško, ni nova. Že v ameriški vojni (l. 1862—65.) so rabili Spencerjeve puške repetirke, pozneje so izdelovali razne sestave, od katerih je bil najbolj razširjen Henry-Winchester z 9—15 naboji. Vendar se te vrste puške pri uporabi starega smodnika niso udomačile. Zaradi prečnega dima se ni moglo naglo streljati. Šele z uporabo novega smodnika je bilo omogočeno zelo naglo streljanje. Stari smodnik je puščal po strelu zelo veliko sajastih ostankov v cevi in četudi je krogla pri vsakem strelu večinoma pomedla ostanke prejšnjega strela iz cevi, je bilo vendarle treba po več streljih snažiti zlasti zaklop. Brezdimni smodnik nima teh nedostatkov. Cev ostane tudi še po več streljih razmeroma čista. Toda prenašlo streljanje je zahtevalo večjo množino streliva in vojak je moral jemati več nabojev seboj. Čim manjši pa je kaliber, tem lažji so tudi naboji, tem več jih vojak lahko nosi seboj. Poizkušnje z manjšim kalibrom so se izborna obnesle, zato so tudi pri novejših nabavah izbrali manjši kaliber. Avstrijska, nemška in francoska armada ima puške s kalibrom 8 mm, a angleška in ruska 7,6 mm in 7,7 mm, večina drugih držav, med njimi Italija, Japonska kal. 6,5 mm, ameriške Zvezne države celo 5,94 mm.

Z vpeljavo enotnih patron je bilo mogoče tudi bolj hitro streljati. S starimi puškami se je streljalo le počasi. Še v sedemletni vojni in za časa Napoleona je potreboval vojak po več minut, da je izstreljeno puško zopet nabil. Tudi z vpeljavo risanih pušk in užigalnih kapic stvar ni napredovala. Z novo prusko puško-iglenico se je streljalo že po šestkrat na minuto. Z novejšimi puškami, pri katerih se uporablja izključno brezdimni smodnik, se odda do 20 streliv v eni minuti.

Sila, s katero prileti krogla na svoj cilj, je odvisna od teže in pa od brzine, s katero je izstreljena, in sicer raste ta sila sorazmerno s težo in v kvadratni meri brzine. Ako označimo silo s črko »S«,

vsebinsko krogla z »m«, in brzino z »v«, tedaj je sila $S = \frac{1}{2} m v^2$. Še za časa Napoleona so streljale puške z začetno brzino kakih 200 m, krogla je prebila na 200 korakov komaj še 2 po 2,5 cm močni deski. Risane cevi so dosegle že tedaj brzino nad 300 m, francoska Chassepot iz l. 1870. je streljala kroglo že z brzino 420 m, avstrijska werndllovka s 440 m, sedanje moderne puške streljajo svoje, četudi lahke projekte s početno brzino 620—860 m in imajo še na 3—4000 m daljave toliko moči, da nasprotnika smrtno ranijo.

Vobče se je mislilo, da dolgi in zelo tanki projektili novih pušk ne bodo napravljali tako hudih ran kakor težke krogle starih pušk. Skušnje zlasti iz velike francosko-nemške vojne l. 1870/71. so pa prinesle mnogo novih pojavov, ki se s teoretičnimi izvajanjmi niso vjemale. Rane od krogel so bile po različnosti razdalj, iz

katerih se je streljalo, zelo različne. Res da je bilo veliko ran neznatnih, toda pokazali so se tudi pogostoma slučajni, da je bila rana na nasprotni strani, kjer je krogla izstopila, 10 do 20krat večja v premeru kakor pa pri vstopu, kite in žile daleč naokoli raztrgane, kost mnogokrat popolnoma zdrobljena. Trebalo je mnogo poskušanj na mrličih in na živalih, da se je dognal vzrok tega pojava.

Ako napolnimo steklenico z vodo prav do vrha in jo trdo zamašimo, tedaj se pritisk zamaška enakomerno razdeli po celi steklenici. Naj ima n. pr. zamašek 1 cm² ploskve, tedaj mora vsak kvadratni centimeter cele steklenice vzdržati isti tlak, s katerim pritismo zamašek v steklenico. Udarec na zamašek zdrobi lahko celo steklenico. Tudi v človeškem telesu so razni organi, ki so s tekočino skoraj docela napolnjeni, n. pr. možgani, jetra. Ako krogla z veliko brzino zadene na tak del, tedaj se tekočina vsled silno naglega pritiska ne more nikamor umakniti, tlak se enakomerno razširi na vse strani in vsled tega raztrga vse snovi v bližini. Zlasti strelskozi glavomnogokrat ni napravil samo gladkega predora, temuč je zdrobil lobanjo in velik del možgan vrget iz nje. — Nasproti pa krogla iz novih pušk, ako zadene na mišičevje ali druge dela telesa, ki niso s tekočino prenapolnjene, napravi navadno le neznatno rano, gladek predor, ki se navadno rad in naglo zaceli. Mnogokrat so pa tudi drugi vzroki, ki povzročajo nevarne rane. Ako se pri strelu v cevi plehasti ovojček krogla načne in ista ni več popolnoma gladka, ako krogla zadene ob kako vejico, kamen itd. in spremeni svojo smer, ali pa če iz velike daljave izstreljena krogla ne zadene s svojo ostjo, temuč večalimanj ploskoma, tedaj nastanejo vedno hude rane.

Mnogo se je govorilo v sedanji vojski o takozvanih dum-dum-kroglah. Vobče krogle sedanjih pušk napravljajo manj hude rane, ki se navadno rade celijo. Hude rane, četudi niso izključene, so vendarle razmeroma bolj redke. Ko so se Angleži pred nekoliko desetletji bojevali z divjimi gorskimi plemeni himalajskega pogorja, so vojaki čestokrat opazovali, da se nasprotnik za rano, ki mu jo je prizadela kroglica novih pušk, ni dosti zmenil. (Konec.)

Najplemenitejše cvetje v vojnem času.

Stric Karol stanuje v odsojnem kraju, kamor ne pada svetloba; mož si zna pomagati in sveti špargljem z acetilenko.

»Rožice rabijo solnca, ljudje moji, solnca!«

Zeljната glava šopek za nevesto:

»Izborno, nepričakovano, Edvard moj, in kako duhti!«

DOGODBE

Giottov O. Ko je papež Benedikt XI. hotel okrasiti z novimi in lepimi slikami cerkev sv. Petra v Rimu, je poslal v Toskano nekega kardinala, da mu prinese risbene poizkuse najslavnejših slikarjev onega časa. Ko je papežev poslanec došel v Florenco, se je predstavil Giottu in ga prosil za risbo. Giotto vzame list in napravi s čopičem brez vsakega šestila popoln krog. Izročil je list s krogom poslancu, ki je začudeno gledal in vprašal, če mu nima izročiti ničesar drugega. Giotto je odgovoril, da to popolnoma zastopuje. V resnici je papež z mnogimi izvedenci v risbeni umetnosti tako visoko cenil Giottovo mojstrsko delo, da ga je poklical v Rim, kjer je umetnik poslikal Tribuno in zakristijo sv. Petra.

Ariostova hišica. Ludovik Ariosto¹ si je bil dal sezidati hišico, da v njej mirno preživi zadnja leta svojega življenja. Obiskal ga je nekega dne prijatelj. Pesnik mu je pokazal vse sobe in ga je peljal tudi na vrt, ki ga je sam obdeloval. »Lepa in udobna je Vaša hiša,« je opomnil obiskovalec, »toda preponižna je. Vi, ki ste opisali v »Besnem Rolandu« tako razkošne palače, kako vendar morete biti zadovoljni s tako malo hišico?« — »Prijatelj moj,« je odgovoril Ariosto, »besede so cenejše kot kamenje.«

Temeljít odgovor. Župan v Gmündu je držal na bavarskega kralja Ludovika I. počasen, a zelo patrijotičen in točen govor. Kralj je postajal nestrpen, župan pa je začel govoriti o živinoreji. Advokat Warmuth je menil, da napravi vladarju veliko uslugo, če seže županu v besedo. Sredi govora je kar naenkrat vprašal, po čim so osli v mestu. Župan je zapazil, kam to meri, ter je v veliko začudenje kraljevo odvrnil:

»Če so tako veliki kakor ti, prav gotovo petindvajset forintov.«

ZDRAVSTVO

Texan in perolin. Avstrijski štabni zdravnik dr. Giers je uvedel pri svojih vojakihi novo sredstvo, ki ubrani uši. To je neka mešanica več snovi, ki se zaveže v žakeljček in ime-

Vojno poročilo v sliki. »V roke so nam padli štirje topovi...«

nuje texan. Eterična olja izhlape hitro vsled telesne toplote, zato ne pomaga eukaliptovo,

¹ Lodovico Ariosto, eden najslavnejših epikov italijanskih (1474—1533).

² Orlando Furioso, največje delo pesnikovo.

janeževu, anisol in druga olja za dolgo. So pa gotove smolnate snovi, ki branijo, da izhlapi eterična snov iz olja. Texan je srečna kombinacija takega olja in tvarine, ki vzdržuje izhlapevanje. Ušivi vojak se preobleče in skoplje, potem dobi na hrbet in na prsi žakeljček s texanom. Preizkušnje so dognale, da se ne naleze uši vojak, ki je zavarovan na tak način, tudi če spi med ušivimi tovariši ali v prostoru, polnem uši. Ako ni mogoče, da bi se vojak preoblekel, prepodi vendar texan v desetih dneh vse lazice z njega in ga brani približno tri mesece pred njimi. — Perolinovo mazilo za uši se namaže na šive perila in obleke in umori hitro uši in gnide; preizkusili so ga po bolnišnicah in v taboru jetnikov.

Bolečine vsled trganja. Vlij $\frac{1}{4}$ l špirita v liter močnega vinskega kisa, vrzi v to žlico stolčene soli in žlico paprike in deni za par dni na sonce. S tem utiraj boleči ud in ga zatem zavij v flanelo. — Naberl mladi smrekovih češarkov, razlušči jih in nastavi v špirtu. Jemlji tega špirita po 20 kapljic na dan na vodi in se z njim utiraj. — Naberl mladega brezovega listja in si napravi posteljo iz njega. Koplji se tudi v brezovi kopeli in pij dva meseca brezov čaj. Izvrstna pijača za udnico in vodenico je brezov sok. Tudi mazanje z brezovim mazilom pomaga. Prevri mlado brezovo popje na svinjski masti in mazilo je gotovo.

Za vodenico, ki prihaja iz izprijenih jeter, kuhaj 8 gramov stoglavčeve korenine (Eryngium ram.) in 8 gramov cikorijske korenine na $\frac{3}{4}$ litra kropa, dokler ni povrela polovica, potem odcedi in osladi z medom. Zjutraj izpij polovico tega čaja in drugo polovico zvečer. Ne uživaj močno osoljenih in mastnih jedi. Na jetra devaj obkladke stolčenih brinjevih jagod, ki so prevrele na mleku.

Za pege. Zmešaj $\frac{1}{2}$ grama kalija, 50 gramov glicerina in 2 kaplji rožnega olja, namoči v to krpico in zmoči zvečer pege. Čez deset minut se umij s presličnim čajem.

Bolečine udnice prežene obkladek ohrovtovega listja. Pomoči liste za par minut v krop in jih naveži gorke. Ko se shladi, deni nov gorak list. Na vročo glavo naveži svež list.

Šumenje v ušesih. Vzemi dvakrat na dan 5 kapelj arnike na vodi in vlij malo arnike na prste pa si utiraj senci, čelo in zatilnik.

Živci so oslabeili. Namoči na liter žganja 16 g prsnega korena, 15 g melise, 15 g rožmarina in kosček korenčka. S tem si utiraj trebuh, zaledje in zapestje. Zjutraj in zvečer pij melisin čaj.

Za opešanje telesa in krvi, tudi za pljučne bolezni, pomaga hitro mezga iz bohinskega mahu. Vzemi lepega mahu, opari ga večkrat in preglej oparjenega, je vedno veliko smeti vmes. Večkratno oparjenje ima namen, da odstrani prehudo grenkost, ki draži pljuča in želodec. Potem nalij toliko vode, da pokrije mah, in kuhaj, dokler ni mehak, pretlači in deni ravnolotiko kandisa, kuhaj, dokler ni gosto, in spravi v dobro zaprte steklene posode. Jemlji večkrat po žlici, ker redi in okrepi in ustavi najhujši kašelj.

Za kašelj. 12 pesti materne dušice in 4 pesti žajblja zalij s 4 litri kropa in kuhaj $\frac{1}{2}$ ure, potem precedi, deni na vsak liter čaja $\frac{3}{4}$ kg kandisa, deni posodo v pečico ali na ogenj, kjer naj se kuha počasi, dokler se ne zgosti. Potem nalij vroče v čiste majhne steklenice, zamaši in zapečati. Za hud kašelj dajaj večkrat na dan po žlici; če je mezga zelo mrzla, jo moraš malo povreti.

Lilije in vrtnice se vidijo zdaj po vrtilih in oknih. Škoda je, da ovne in se posuši njih cvet. Olje, na katerem so namočene lilije ali vrtnice, hladi oskrumbe in opečenine, zdravi prisad in otok. Lilije stolci s stebлом vred in

nalij nanje olja toliko, da pokrije, in pusti stati na solncu mesec dni. Lilijin špirit se naredi ravno tako in porabi tudi tako. Lilijin špirit pozdravi in izje kraste in ogrce, svoj čas je bil sloveče lepotilo. — Za vrtničino olje namoči na dobrem olju toliko cvetja, kolikor gre vanj, in pusti do jeseni na solncu. To olje, kakor tudi lilijino, se stavi v repino in v žajbeljevo mazilo. Vrtničino cvetje na dobrem vinskem ali sadnem kisu je izvrstno za umivanje po prehladu. Ako natlačiš vrtničin cvet

Laški kralj v Jakinu: »Uf, kako je tukaj morje globoko!«

v kupico, zavežeš in postaviš na sonce, se bo izkuhala voda, ki je jako dobra za opešane očesne živce. Mažejo se senci in veke. Cvet, ki ga hočeš namočiti, mora biti utrzan v suhem in solnčnem vremenu, tudi ne sme stati v vodi.

Za srbeče vodene ali gnojne izpuščaje prevri pest mladega hrastovega luba na žlici neslanega sala, namaži mazilo na platno in naveži. — Izpiraj izpuščaje s hrastovo tinkturo: Naberl mladih hrastovih odganjkov, stolci jih in iztisni iz njih sok, zmešaj ga s polovico vinskega cveta, postavi v zamašeni steklenici na sonce, odcedi, ko je stalo 14 dni, kar je redkega, in izpiraj s tem vsakovrstne hraste. Dobre so tudi mlačne kopeli hrastovega listja za celo telo; na pet litrov vode prevri šest pesti listja. Koplji se dvakrat na teden.

GOSPODINJA

Višnje na sladkorju. Črešnje izberi in iztisni koščice. Na kilogram sadu računaj pol kilograma sladkorja; sladkor pristavi s polovico kupice vode, kuhaj, dokler se več ne peni, stresi višnje vanj, pusti, da prevre, poberi pene in zlij višnje in sok v porcelanasto skledo, kjer naj stoje pokrite do drugega dne. Drugi dan stresi vse skup na sito, pristavi sok in, ko je zavrel, kuhaj toliko časa, da se zgosti, potem stresi črešnje vanj in, ko zavre, zlij zopet v skledo in pusti do drugega dne. Drugi dan kuhaj zopet sladkor, dokler se ne zgosti, deni višnje vanj in kuhaj deset minut, poberi pene in vzemi posodo od ognja, polji črešnje četrt ure, potem jih devaj lepo v pripravljene čiste steklenke. Zaveži s pergamentom, ki je bil namočen v rumu. Planje (Schwenken) ima namen, da se napolnijo črešnje zopet s sokom. Za zajemanje in mešanje je najboljša lesena ali porcelanasta žlica. — Tako se kuhajo lahko tudi črešnje hrustavke.

Drug način: S klinčkom izrini koščice previdno iz črešnje, da ne izteče preveč soka. 2 litra črešenj tehta (brez koščic) približno $\frac{3}{4}$ kg. Na vsak kilogram sadu deni $\frac{1}{2}$ kg sladkorja, na vsak kilogram sladkorja $\frac{1}{8}$ litra vode. Ko zavre sladkor, poberi pene, razdeli črešnje na tri dele in stresi prvi del v sladkor, ko zavre zopet, stresi drugi in ko zopet zavre, stresi tretji del črešenj. Kuhaj pol ure, potem poberi s penjarico črešnje in deni v porcelanasto skledo. Stolci koščice, zaveži jih v žakljček, deni v sok, ki je ostal v loncu, žlico kisa in potoni vanj žakljček s koščicami, to

naj se kuha, dokler ne postaja gostljato. Potem izžemi žakliček, vreli sok zlij na črešnje in pusti tako. Ko se je ohladilo, spravi v posode.

Višnje s kisom. Na kilogram črešenj, brez koščic, deni $\frac{1}{2}$ kg sladkorja in $\frac{1}{8}$ l kisa. Razdeli sladkor v dve polovici. Prvo polovico kuhaj s kisom, dokler se ne izčisti, in vlij vrelo na črešnje, pokrij posodo in pusti stati do drugega dne. Drugi dan odlij sok, kuhaj ga pol ure in vlij vrelega na črešnje. Tretji dan odlij sok in kuhaj ga z drugo polovico sladkorja, deni vanj črešnje in stolčene koščice v žakličču, kuhaj pol ure, poberi črešnje s penjarico, stavi jih v posode, sok kuhaj še četrt ure in nalij ga tako, da pokrije črešnje. Zaveži, ko se je shladilo.

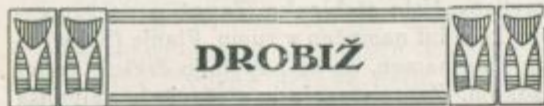
Odcetek višenj. Stolci višnje s koščicami vred v kamnitem možnarju z lesenim tolkalom in pusti stati 24 ur, potem precedi skozi platnen prtlič. Sladkorja je treba, kolikor je soka, rajši več nego manj. Sladkor stolci prav na drobno, deni s sokom v porcelanasto skledo in mešaj s srebrno žlico tri četrt ure, potem nalij sok v steklenice, zaveži steklenice s platneno krpo, postavi jih v suh kraj in pretresi vsak dan. Tako delaj osem dni. Potem precedi še enkrat sok in nalij zopet v steklenice, zamaši in zapečati jih in spravi na hladnem. Kar je ostalo od črešenj po iztisknjenju, prevri na vinu ali na vodi, je dobra mrzla jed.

Malinov odcetek. Zmečkaj maline, pusti jih stati tri dni na hladnem in pretlači jih skozi platneno krpo. Sok pusti, da se sesede, kar je gostega v njem, potem odlij previdno, kar je redkega, v porcelanasto skledo, deni na vsak liter soka kilogram stolčenega sladkorja, mešaj skozi celo uro vedno na eno stran, napolni steklenice in zamaši nalahko, postavi steklenice med okna na solnce, da se kuha sok in izčisti. Črez štiri dni prelij lepo skozi sitce v druge steklenice, zamaši in zapečati in postavi pokoncu v kleti ali kje drugje, samo da je hladno. Kjer ni solnca, kuhaj sok in pobiraj pene. Vreti mora najmanj četrt ure.

Malinova mezga. Kdor kuha maline, vrže navadno iztishnjeno goščo proč, a ta gošča dá izvrstno mezgo, če jo kuhaš s sladkorjem in pretlačiš.

Malinov kis. Na 8 litrov malin izlij 3 litre vode in $\frac{1}{4}$ litra dobrega kisa. Ko je stalo 24 ur, precedi skozi platno in deni na liter soka $\frac{1}{2}$ kg sladkorja ter pristavi. Ko je vrelo 10 minut, odstavi in speni. Mrzlo napolni v steklenice, zamaši in zapečati. Dve žlici na kupico vode nam dá zdravo pijačo za zimo in leto.

Okusno kislo zelje. Opari par pesti zelja in olupí in razreži dve kislí jabolki, praži oboje vkup na gosji ali na svinjski masti in zalij z žlico juhe. Posebej opeci kokošja ali gosja jetra, če teh ni, pa tenko rezane suhe klobase in pomešaj med zelje, da prevre vse skupaj parkrat.

DROBIŽ

Obžalovanja vredne izgube. Kruta smrt grozi ranjenim vojakom na bojišču, ali njej nasproti se postavi krdelce plemenitih mož, ki tvegajo v dežju šrapnelov svoje življenje, da rešijo ranjenčevu. Za zdravnika ni kritja, ni pomisleka. Kar je ranila zla vojska, hiti obvezovat in celiti; poleg strašne vojske z orožjem se vrši tiha in neopažena, težka vojska zdravnikov z ranami in boleznijo. In pre mnogokrat zažabi smrt svojega protivnika. Izgube na zdravnikih so velike, tako pri nas, kakor drugod. V nemško-francoski vojski leta 1870./71. je delovalo v mobilni nemški armadi 4062 zdravnikov. Od teh jih je padlo 9, ranje-

nih je bilo 69. V začetku sedanje vojske je bilo pri nemški armadi okoli 12.000 zdravnikov. Od teh jih je padlo do 15. januarja 56, ranjenih je 216, ujetih je 40, pogrešanih je 94, umrlo jih je 29, ponesrečilo se jih je 5, obolela sta 2. Torej jih je padlo zdaj primeroma dosti več. — Francozi imajo pri armadi 6500 zdravnikov. Od teh jih je padlo 92, ranjenih je 260, pogrešanih je 496, obolelo jih je 507. — Angleži so izgubili toliko zdravnikov, da je prepovedal angleški vojni minister vojaškim zdravnikom hoditi v strelske jarke in v rojno črto. Angleški list je že pisal o pomanjkanju zdravnikov, nemški listi pišejo tudi o tem in sklepajo, da je v mestih še dovolj zdravnikov, na kmetih pa se že pozna pomanjkanje in se bo pokazalo še bolj v času hudega poljskega dela. Nemčija je poslala poleg tega tudi nekaj zdravnikov, kirurgov in bakterijologov na Turško. — Je res obžalovanja vredno, da kosi svetovna vojska toliko mož, ki so bili posvetili svoje življenje bližnjemu in zdravilski vedi. Nevarnost je tu, da bo primanjkovalo po vsem svetu zdravnikov.

Vojno poročilo v sliki: »Sovražnika smo vrgli čez reko.«

Izkušnje z bombami iz zrakoplovov. Učitelj na Badenskem je zbral te podatke: Bomba, ki je priletela na mehko vrtno zemljo, se je zarila za poldrug meter globoko in je naredila dva metra široko luknjo. Po sledovih na strehah je bilo vidno, da je razmetalo drobce v kotu tridesetih stopinj; kamni, debeli kakor človeška glava, so leteli zelo daleč, niso pa naredili nobene škode; osebe, ki so stale v razdalji 12 metrov od zadetega mesta, so ostale nepoškodovane. — Druga bomba je priletela na bolj trdo zemljo, naredila je komaj 20 cm globoko luknjo, njeni drobci pa so leteli zelo nizko in so presekali za moza visoka drevesa v krogu 20 metrov; razdrobili so tudi kos vrtno ograje. Drobci, debeli kakor fižol, so raznesli 20—30 mm debele planke. Otrok, ki je stal v bližini zadetega mesta, ni bil poškodovan. — Drugi dve bombi sta padli na trdi ulični tlak. Otroka, ki je stal par korakov od zadetega mesta, je razneslo, drugi otrok, ki je bil v naročju matere za ovinkom zidu, je bil smrtno ranjen, — deček pa, ki se je vlegel blizu bombe na tla, je ostal nepoškodovan. — Nevarnost je tem večja v mestnih ulicah in trgih, kakor na prostem med njivami in travniki, kjer je razmeroma varno, posebno če se vleže človek

hitro na tla, kadar zagleda letalo in sliši sikanje. Bombe lete navadno naravnost na tla. Kdor je na ulici, naj beži v hišo, v klet. V hišah je precej varno. Bomba razruši navadno samo podstrešje. Kdor stanuje v prvem nadstropju, naj beži dol. Pritličje bi bilo varno, ali drobci prilete lahko skozi okna in vrata. Zapirati jih, ne pomaga nič, steklo in les ne zadržujeta drobcev, pač pa jih ustavijo železne vetrnice. Klet je jako varna, ako ne morejo drobci skozi okno. Je slučaj, da so ubili drobci otroka v kleti. Taka okna bi bilo treba zadelati z železom, potem je klet dobro zidane hiše varno zavetje pred bombami.

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana

Prešernova ulica št. 3

Največja slovenska hranilnica

Denarnega prometa koncem leta 1914.:

K 740.000.000.—

Vloge:

K 44.500.000.—

Rezervni zaklad:

K 1.330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4 $\frac{1}{2}$ % brez odbitka.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kопitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za „Orle“, kokarde in pentlje z napisu za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovár.